

مقدمه مجموعه مطالب ۲۵ دوبله شاخص و ثابت برای بازیگران مشهور سینمای ایران و جهان

زمان انتشار: ۲۱ شهریور ماه ۱۳۸۵

چاپ شده در: ماهنامه سینمایی فیلم ویژه نامه روز ملی سینما

«خاطره» و این که صدایی بتواند تبدیل به خاطره شود، از مهم ترین رازهای جذابیت دوبله برای علاقه مندان پیگیر و «خوره» سینماست. در واقع اگر این قابلیت در صدا و لحنی که یک گوینده اختیار کرده، وجود داشته باشد، او خواه ناخواه و بسته به میزان اهمیت و ماندگاری فیلم، کار خود را در بخشی از «تاریخ سینما»ی شخصی و ذهنی بیننده ایرانی آن فیلم، ثبت کرده است. به این اعتبار است که معتقدم گویندگانی که نام و نمونه های برجسته ی کارشان را در این نوشته مرور می کنیم، عملاً جزو معلم های ما بوده اند و به روشی غیرمستقیم، به ما تاریخ سینما یاد داده اند. ما در مواجهه های صرف به زبان اصلی، هیچ وقت از مثلاً جاده و پدرخوانده و بربادرفته و نئورئالیسم و سرجو لئونه و موزیکال های دهه ی ۱۹۶۰ و آنتونی کوپین و کمدی های ناطق دوره های مختلف، این درک و حس و «خاطره»ای را نداشتیم که حالا و با دیدن و از بر شدن نسخه های دوبله داریم. حتی می شود گفت که امکان دسترسی به نسخه ی فارسی فیلم های بزرگ قدیمی، به شکلی پنهان و ناگفته، برایمان به یکی از تفاوت های عمومی سینمای کلاسیک و سینمای روز بدل شده. خیلی از حرف های نوستالژیکی که خیلی هایمان درباره ی سینمای گذشته می زنیم، در اصل به این برمی گردد که آن فیلم ها را به فارسی و با صداها و لحن هایی که حالا خاطره شده اند، تماشا می کردیم و حالا حس می کنیم این فیلم های تکنولوژی زده ی پیچیده، از دنیای فارسی زبان ذهن ما دورند! این ضعف ما در درک زبان شفاهی و زبان سینمایی فیلم های روز، دیگر البته تقصیر دوبله نیست.

ولی در گذشته، دوبلاژ ایران با انتخاب صداها و لحن های جادویی برای بازیگران بزرگ، ما را در این اتکا به صداها ی آشنای گویندگان خودمان روی چهره ی این بازیگران، بدعادت کرده بود. تماشاگر خاطره باز ایرانی که مثل همه ی پدیده های جاری زندگی اش، دوست داشت در مورد سینما هم از یک خیال قشنگ قدیمی و روزهای خوش گذشته و فیلم هایی که «آن وقت ها» بودند و حالا دیگر نیستند، حرف بزند، حتی این صداها ی دوبله را اصل و محور می دانست و مثلاً وقتی صدای خسروشاهی را روی یک بازیگر جوان ایرانی می شنید، می گفت «آلن دلون به جاش حرف زده!»؛ و از این که سینما هم مثل همه چیز، به هم ریخته و دیگر هیچ کس و هیچ چیز سر جای خودش نیست، گله می کرد. همین عادت های شکل گرفته در گذشته

بود که ناگهان فیلمی با حضور یک بازیگر معروف و محبوب را فقط به این دلیل که دوبلور همیشگی اش نقش او را نگفته بود، در اکران تهران به موفقیت نمی رسید و صدای دوبلورهای ستارگان روز سینمای فارسی، به حساب خود این بازیگران گذاشته می شد و محبوبیت شان را افزایش یا امتداد می داد.

این مطلب، به دلایل احساسی، انطباقی، منطقی، سینمایی، اجتماعی یا گاه نامعلوم این «عادت کردن»ها می پردازد. گوینده هایی که ما حتی با دیدن نسخه های اصلی فیلم های کلاسیک یا دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، صدای آن ها را روی صورت بازیگران شناخته شده، مجسم می کنیم، حتماً به دلایلی و در دوره ای مشخص، صدایشان با آن چهره و نقش های آن بازیگر، پیوند خورده و حالا جدانشدنی به نظر می رسد. در مروری کلی، می کوشیم ریشه های هم نشینی اثرگذار این صداها و آن صورت ها را اشاره وار بازگو کنیم و البته، اهمیت همان عامل کلیدی «خاطره» و قابلیت تبدیل به خاطره را از یاد نبریم.

بدیهی است که فهرست مان می توانست خیلی چاق تر یا درازتر از این هم بشود؛ چاق تر از جهت پرداختن به چندین بازیگر دیگری که مثلاً ناصر طهماسب یا ژاله کاظمی یا منوچهر اسماعیلی دوبلور ثابت آن ها بوده اند و درازتر، با اشاره به دوبلورهای دیگری که حالا در این فهرست نیستند و مثل ایران بزرگمهری راد به جای جین سیمونز یا ابوالحسن تهامی به جای رکس هریسون یا زهره شکوفنده به جای جولی کریستی یا اصلاً انبوه گوینده های درجه یک شخصیت های کارتونی، مثلاً ایرج رضایی به جای معاون کلانتر یا مرحوم حسن عباسی به جای بازرس فونوس در کارتون پلنگ صورتی یا مرتضی احمدی به جای روباه مکار در نسخه ی ژاپنی پینوکیو، کارشان حتماً در دل همان «خاطره»ها قرار می گیرد. ولی به هر حال، فهرست است دیگر. یک جایی شروع و یک وقتی تمام می شود، نمی تواند به همه ی بازیگران مهم و نیمه مهم، یک جا برسد؛ و ضمناً ۲۵ نمونه که بعضی هایش کارهای مختلف یک دوبلور بر روی چهره ی بازیگران متعدد است، خیلی هم کم و صرفه جویانه به نظر نمی رسد. فقط این مشکل را دارد که محورش بازیگران معروف دارای دوبلور ثابت بوده اند و نه دوبلورهای بزرگی که احیاناً شهرت شان را با کار بر روی یکی دو بازیگر مشهور به دست نیاورده اند؛ مثل ایرج ناظریان فقید، شهلا ناظریان حرفه ای، زهره شکوفنده متبحر و رفعت (رفعت) هاشمپور با صدای

درغ انگیزش که نمی دانم چرا هیچ وقت فرصت ادای دین به هنرش برایم پیش نمی آید. اینها از بدبیاری من و به دلیل همان تنوع نقش ها، در این فهرست نیامده اند.

آخرین توضیح، نکته ای کاملاً بدیهی است: این فهرست، بر اساس ترتیب حروف الفبا در نام خانوادگی دوبلورها و در مرحله ی بعد، نام خانوادگی بازیگران تنظیم شده.